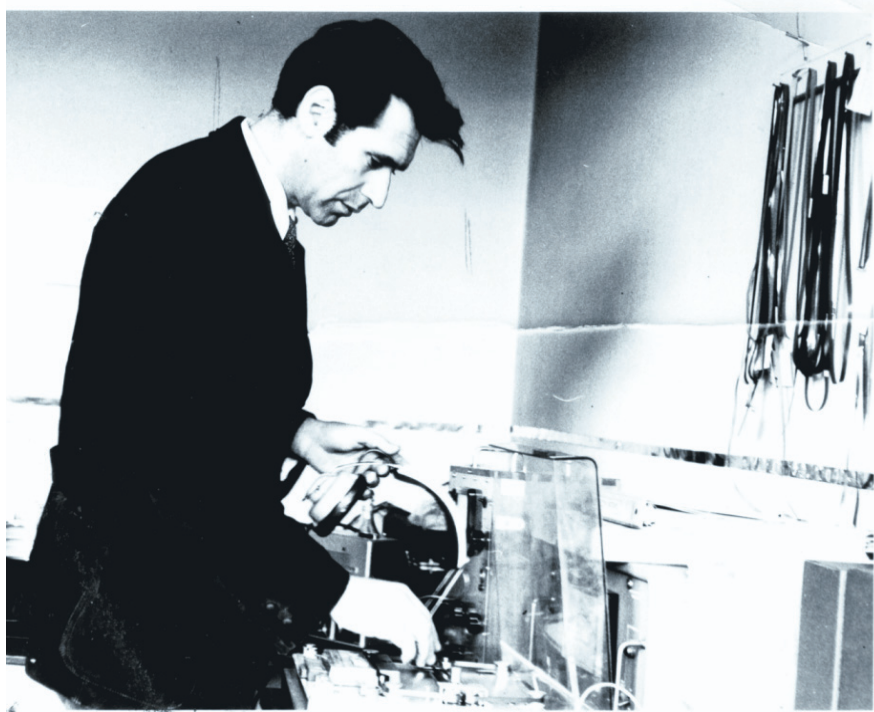

**U SPOMEN
IVI ŠKARIĆU (1933. – 2009.)**

Damir Boras

Filozofski fakultet, Zagreb
Hrvatska

Poštovani članovi obitelji, dragi kolegice i kolege, suradnici i studenti profesora Škarića.

Kao prodekan Filozofskoga fakulteta u Zagrebu opraštam se u ime dekana prof. dr. Miljenka Jurkovića, uprave Fakulteta, svih odsjeka i svih nastavnika i profesora i zaposlenika te studenata Filozofskog fakulteta od našeg cijenjenog i dragog dr. sc. Ive Škarića, redovitog profesora, koji nas je ostavio u 76. godini života.

Kao predstavnik Filozofskog fakulteta htio bih prvenstveno reći što je profesor Ivo Škarić značio za Fakultet kao cjelinu.

U svom plodnom ali, svi osjećamo, prerano prekinutom životu, profesor Ivo Škarić je na Filozofskom fakultetu proveo pune 42 godine, od 1960. kada je izabran za asistenta u tadašnjem Institutu za fonetiku Filozofskoga fakulteta do 2002. godine, kada je umirovljen u trajnom zvanju redovitoga profesora.

Uz izrazito plodan znanstveni i stručni rad, profesor Ivo Škarić posebno je važan za Filozofski fakultet kao jedan od osnivača Odsjeka za fonetiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i kao dugogodišnji predstojnik Katedre za teorijsku fonetiku pri tome odsjeku.

Za Fakultet, najznačajniji je trag ostavio svojim nastavnim djelovanjem ne samo na svojem Odsjeku za fonetiku nego i drugim odsjecima, prvenstveno na Odsjeku za lingvistiku te naročito na Odsjeku za informacijske znanosti gdje je od osnutka Odsjeka dugo godina predavao predmet "Teorija informacije i komunikacije".

Kao profesor s Odsjeka za informacijske znanosti ne mogu ne spomenuti potporu profesora Ive Škarića osnivanju toga odsjeka, tada pod imenom Odsjeka za društveno-humanističku informatiku (1981. godine), kada mnogi nisu vjerovali da je tome odsjeku mjesto u društvenim i humanističkim znanostima.

Izvan Fakulteta, zapaženo je njegovo djelovanje kao nastavnik na mnogim diplomskim i poslijediplomskim studijima, a predavao je i na sveučilištima u Parizu u Francuskoj, te Lundu i Malmöu u Švedskoj.

Kao znanstvenik ostavio je neizbrisiv trag ostavivši četiri knjige iz područja fundamentalne fonetske znanosti, retorike i ortoepije te više od 150 znanstvenih i stručnih radova, udžbenika i priručnika, a veliki je doprinos dao i kao glavni urednik časopisa "Govor", član uredništva časopisa "Jezik" te član uredništva časopisa "Medijska istraživanja", ovoga posljednjeg posebno važnog za informacijske i komunikacijske znanosti. Vodio je osam znanstvenih projekata, a smrt ga je zatekla kao voditelja znanstvenog projekta pri

Filozofskom fakultetu "Slobodne i uvjetovane izgovorne mijene jezičnih čestica u općem hrvatskome".

Najznačajnija je, međutim, njegova djelatnost na osvješćivanju važnosti kvalitete govora i izgovora, posebice u medijima, na hrvatskoj televiziji i radiju, gdje je 1991. godine pomogao utemeljiti Službu za jezik i govor.

Godine 1992. dobio je Državnu nagradu "Bartol Kašić" za istaknuto znanstveno djelo, a prošle, 2008. godine Državnu nagradu "Ivan Filipović" za životno djelo u obrazovanju.

Za njegove mu je zasluge Senat Sveučilišta u Zagrebu, a na prijedlog Filozofskoga fakulteta i Odsjeka za fonetiku, 2005. godine dodijelio zvanje *professor emeritus*.

Premda je od 2002. godine bio u mirovini, profesor Škarić je do smrti svakodnevno dolazio na Fakultet nastavljajući sa svojim znanstvenim i nastavnim radom, ostavši jednako odan svomemu Odsjeku za fonetiku i svomemu Filozofskom fakultetu.

Svi smo s njegovim odlaskom izgubili ne samo još uvijek aktivnog i značajnog znanstvenika, nego, prije svega, prijatelja.

Osobno, moram se prisjetiti da me je od mojega dolaska na Fakultet, 1. veljače 1984. godine, dakle punih 25 godina, profesor Škarić, znajući za moje zanimanje za računalnu obradu hrvatskoga jezika, uvijek susretao s naklonošću i prijateljstvom.

U profesoru Škariću i osobno sam izgubio dragoga i cijenjenoga prijatelja.

U ime Filozofskoga fakulteta i svoje osobno, cijeloj obitelji dragoga i poštovanoga profesora Škarića izražavam najdublju i iskrenu sućut.

Dragi profesore, bila Vam laka zemlja.

Govor na ispraćaju
Zagreb, 3. veljače 2009.

Petar Šimunović
HAZU, Zagreb
Hrvatska

Ucviljena obitelji Škarić, tužni zbore, dragi Ivo!

Na Hrvatskoj akademiji izvješena je crna zastava. I na Fakultetu. U Tvojim Postirima oglasio se *věli mrtvāški zvōn*. Tuga se uvukla u nas. Teško mi se miriti da Tebe nema.

Opraštam se s Tobom u ime Razreda za filološke znanosti Hrvatske akademije, u ime čuvenog razreda Tvojih splitskih klasičara, onoga dijela koji je ovdje na ispraćaju, i koji Ti je upravo održao posljednju počasnu stražu, jer onaj drugi doći će organizirano u Postira i sutra u ovo doba pratit će Te na Tvom posljednjem putu: od Škarićevih dvora do *Grebišća svetoga Duha*. Opraštam se mutnoga oka i zgrčena srca onim dugovjekim prijateljstvom započetom dječaštvom na otoku s neprekinutim trajanjem do danas. A ni danas ono ne prestaje.

Vezao si se već za studija s našim zajedničkim učiteljem Petrom Guberinom, s kojim smo se obojica ne tako davno govorima oprostili na ovom mjestu. Uz njega si stasio do našeg najboljeg fonetičara. Tvoja *Fonetika hrvatskoga književnog jezika* po kakvoći je ravna fonetikama velikih europskih jezika. Ona je u temeljima hrvatskoga jezikoslovlja.

Glas i govor odveli su Te na područje *govorništva* već proslavljenom knjigom prustovskoga naslova *U potrazi za izgubljenim govorom*, 1982. i u kasnijim dopunjavanim izdanjima. Ne prolazne su Tvoje zasluge na širenju govorenja i govorništva, na osnivanju govorničkih tečajeva od Hrvatske televizije i nadalje, do Tvoje *Govorničke škole za darovite srednjoškolce*, koja škola nastavlja rad na Tvojim zasadama.

Mnogo si truda i znanja posvetio hrvatskoj ortoepiji. No Tvoje su se koncepcije razlikovale od tradicionalnih. Želio si odrediti temeljna načela budućega hrvatskoga pravopisa (*Piši riječi kako ih misliš, a čitaj kako se govore*). Opet si nailazio na smutnje i prenja. Sretan sam što pripadam nekolicini izabranih recenzenata koji je razumio Tvoje težnje. Rekao sam Ti tada. Ponašaš se kao pijevac koji je prerano zakukurijekao. Takve se pijevce lako priguši, ali njihov rani kukurijek ne da se ugušiti.

Mnogobrojni Tvoji članci iz hrvatskoga jezičnoga standarda (drugi nam je učitelj bio prof. Ljudevit Jonke) nosili su uza svu visoku razinu znanstvenosti i onu prepoznatljivu Tvoju zadojenost rodoljubljem. Uvijek si se zalagao za slobodu, za spontanost, za radost govorenja hrvatskim jezikom.

Tvoja zadnja knjiga stoga nosi neuobičajen naslov, koji je upravo poklič: **Hrvatski govorili!**

Nije ovdje mjesto, ni vrijeme nije, da razglabamo o tim stvarima. Želio bih ipak istaknuti Tvoje 16-godišnje urednikovanje u časopisu "Govor", kojemu si Ti podigao znanstveni ugled i dao mu onu međunarodnu sastavnicu ... te ono 20-godišnje članstvo u uredništvu časopisa "Jezik", još dužu prisutnost na stranicama toga časopisa, te uspješno predsjednikovanje Hrvatskim filološkim društvom.

Spomenimo da je taj Tvoj rad bio prepoznat i da Te za nj nisu mimoišle ni nagrade: Državna nagrada "Bartol Kašić", 1992., plaketa Nazorovih dana i prije nekoliko dana najviša Državna nagrada za životno djelo "Ivan Filipović". One su na ponos Tebi i nama.

Dragi Ivo,

Sad kad Ti je putovati posljednji put na otok svoje mladosti, u svoj zavičaj, gdje si uživao ugled i poštovanje, dočekat će Te sa suzom Tvoja Postira i sav kulturni Brač. Dočekat će Te i onaj Nazorov *Anđeo u zvoniku*. I dok zvona sa kampanela budu brečala muklim zvukom, neka Te taj anđeo ponese pred Gospodara života i smrti i neka te On smjesti sebi zdesna gdje prebivaju čestiti i časni, među kojima si se svojim životom svrstao.

U ovo podne na izmaku zime (*Kandalora, zima fora!*) skupljeni smo ovdje u ovom gradu križeva posljednji put oko Tebe sa suzom oproštaja. Došli smo iz poštovanja prema Tebi, iz duboke zahvalnosti koju Ti dugujemo. Tvojemu liku i Tvojemu djelu.

I pitam se: jesmo li Ti rekli sve što smo osjećali i jesmo li učinili za Tebe sve što smo trebali i mogli? Znam da nismo i da Ti dugujemo mnogo.

Ovim činom oproštaja osiromašeni za Tvoje prijateljstvo, s Tobom, Ivo, sada i ovdje, umire i dio nas!

Uskoro će po postirskim vinogradima proplakati obrezani trs (*Pol vejače loza plače*), uskoro će Postirima procvjetati stotine bajama kao spože, kao nevjestice u bjelini.

A Tebi je na tamošnjem malom kamenom groblju uz more snivati mirno svoj mir. Neka Te ne uznemire skore maračke bure ujevićevskim fijucima, neka Ti ne remeti mir tuge juga što se sapleću u krošnjama okolnih borova, čempresa i maslina na Tvom počivalištu.

Znam, bit će mi tužno i drago dolaziti prijatelju. I ti dolasci, slutim, bit će oživljavanje davnih dragih uspomena kraja i vremena koje nas nerazmrsvivo vezuju.

Prisjećam se stiha jednog našeg čakavskog pjesnika: *Kad umre čovik, zemja postaje dubjo za jednu jamu i juskijo za jednu ranu.*

U ime ljudskosti te rane, koja se s Tvojom smrću rastvorila u nama i krvvari, povjeruj u tugu kojom Te ispraćamo, u njemušti govor naše zahvalnosti.

Zaput se, Ivo, spokojno na svoj zadnji plov prima škoju svojega dinstva, usvišćen da si svoj životni zovit ispuni do kraja pošteno i kako otac, i kako suprug, i kako brat, i kako nono i, razumi se po sebi, kako učitej i kako učenjok i nadasve kako čovik. Kako čovik!

Veće Ti dike od ove jo ne umin izreć!

Adio Ivo!

Govor na ispraćaju
Zagreb, 3. veljače 2009.

Damir Horga

Filozofski fakultet, Zagreb
Hrvatska

Poštovana obitelji, poštovani prijatelji, suradnici, kolegice i kolege, studenti profesora emeritusa Ive Škarića.
Tužni zbore.

Dopustite da se u ime nastavnika, studenata i djelatnika Odsjeka za fonetiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu oprostim od našeg dragog profesora.

Kako mu zahvaliti? Kako se ne osjetiti nemoćnim pred veličinom njegova životnog opusa i težinom trenutka? Ali svjesni činjenice da ovim činom i slovom iskazujemo svoje poštovanje i zahvalnost našem učitelju, kolegi i prijatelju i velikanu hrvatskog jezikoslovlja i kulture, prihvaćamo tu tešku zadaću.

Profesor Škarić je iz rodnih Postira, preko Klasične gimnazije u Splitu, studija hrvatskog jezika i jugoslavenskih književnosti i francuskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te cjeloživotne akademske karijere na Odsjeku za fonetiku istog fakulteta svoj formalni radni vijek završio 2003. godine odlaskom u mirovinu u zvanju *profesora emeritusa*.

Kao svoj profesionalni kredo profesor Škarić je isticao da istinski sveučilišni nastavnik mora biti vrstan u trima područjima: u znanstveno-istraživačkom radu, u nastavi i radu sa studentima, te u javnoj djelatnosti. U svim trima područjima profesor je taj zahtjev vrsnosti obilato ostvario.

Profesor Ivo Škarić uistinu se može smatrati vodećim hrvatskim fonetičarem, te samosvojom i originalnom fonetskom i jezikoslovnom osobnosti. Široki raspon njegovih fonetskih interesa sublimiran je u dvjema verzijama njegove *Fonetike hrvatskoga jezika* za koju Katičić kaže da nam se u njoj predstavlja Škarićeva fonetska škola jer Škarić, opisujući svijet ljudskoga govornoga glasanja, iznosi sasvim vlastite poglede na govor.

Škarić je krenuo u potragu za izgubljenim govorom još onda kada je govor bio zarobljen pismom, a govorenje je bilo shvaćeno kao glasno čitanje. Ukazao je na to da govor valja tražiti osjetilima, u sebi i oko sebe, i neposredno ga čuti i razumjeti. A on je bio takav univerzalni renesansni um te je govor mogao promatrati s njegove fizičke i biološke strane i zaključivati na temelju čvrstih podataka, ali i zanosno se unijeti u njegovu poetiku.

Državna nagrada za životno djelo u obrazovanju "Ivan Filipović", dodijeljena mu prošle godine, nije mogla doći u zaslužnije ruke. Odgojio je generacije studenata, i ne samo na matičnom fakultetu. Bio je mentor studentima poslijediplomskih studija, predavao polaznicima tečajeva govorništva i vodio govorničku školu za srednjoškolce. Njegova su se predavanja slušala bez daha, a bila su spoj logike i govorničkih vještina te osobnog predavačkog šarma.

Kao istaknuti javni djelatnik, nastupima na radiju, televiziji, na bezbrojnim javnim predavanjima u radu strukovnih udruga, dao je velik doprinos razvoju kulture govora i govorne komunikacije. Isticao je potrebu da se govor i retorika uče, jer je to put prema pravednom i humanom društvu u kojem će pobjeđivati argumenti razuma, a ne sirove sile.

Humanizam profesora Škarića ogleda se upravo u nastojanju da govornička vještina bude uvijek utemeljena na etičnim principima. Njegov poziv da govorimo hrvatski, ali ne podcjenjujući druge jezike, njegovo nastojanje da vrati govor i slušanje onima kojima je govor oštećen, izrazi su njegova dubokog humanizma.

Dragi Profesore, dragi Ivo, prije pet godina u povodu 70-og rođendana posvetili smo ti kao dugogodišnjem glavnom uredniku časopisa "Govor" svečani broj i predstavili ga uz prigodnu svečanost. Ti si tada rekao da ne vjeruješ da si sve to što je tada spomenuto kao tvoje djelo napravio. I mogao si biti u pravu, ali samo zbog lakoće kojom si stvarao. I nakon formalnog umirovljenja ti si svakodnevno bio na fakultetu, predavao punim kapacitetom, pisao, istraživao i živio s Odsjekom. I sve je bilo tako prirodno do prije tri mjeseca. Jer, iako te bolest zgrabila prije dvije godine, nosio si se s njom tako hrabro da se nije primjećivalo kako si teško bolestan. Kad te počela nadvladavati, hrabrio si nas obećavajući: "Evo me sljedeći tjedan na fakultetu". Nisi došao. Ostaje praznina. Ali znanje i ljubav prema fonetici koje si nam predao zauvijek ostaju u nama. Odgojio si mlade fonetičare koji će nastaviti rad na proučavanju i poučavanju govora polazeći od tvojih ideja. Odsjek za fonetiku, Služba za jezik i govor HRT-a, Škola za darovite srednjoškolce, časopis "Govor" koje si inicirao i vodio nastaviti će tvojim putem.

Svima nam je teško. Supruga Gordana i djeca ostaju bez tvoje ljubavi i pažnje. Mi, tvoji učenici i prijatelji, ostajemo bez tvog iskustva, tvojih savjeta i prijateljstva.

Ali u svima nama ostaje neizbrisiv trag tvoga plemenitog duha.

Znaj da si nas sve obdario i obogatio i sada možeš mirno krenuti prema svojim Postirima. Neka te prate Ujevićevi stihovi:

*I sve ću naći što sam trebo
Pod tvojim svodom, Sveto Nebo,*

*Plaveti sunca i vedrine
Nad zemljom stare domovine.*

Dragi naš Profesore, neka ti je laka hrvatska zemlja.

Govor na ispraćaju
Zagreb, 3. veljače 2009.

Davor Nikolić

Filozofski fakultet, Zagreb
Hrvatska

Poštovana obitelji Škarić, tužni skupe.

Obraćam vam se u ime mentora Govorničke škole – tečaja govorništva za darovite srednjoškolce koji se održava već šesnaest godina – jednog od životnih projekata prof. emeritusa Ive Škarića.

Mentor. Rječnici nas šturo upućuju da je to voditelj, odgojitelj. No za nas koji smo imali čast biti mentori Govorničke škole ta riječ znači mnogo, mnogo više. Mi nismo bili tek zaposlenici u projektu jednog sveučilišnog profesora, mi smo bili sudionici vizije velikog čovjeka od kojega se danas samo formalno opraštamo.

Pokojni profesor Škarić znao je jako dobro poslovicu da staroga psa ne možeš naučiti novim trikovima i znao je da mladu hrvatsku demokraciju ne mogu stvarati stari trsovi, nego da pozornost treba usmjeriti ka njezi i odgoju mladica. I te je mladice trideset i dva puta pozivao na tjedan dana druženja i učenja, a oni su mu se svaki put odazvali – do danas preko pet tisuća.

Profesor je mladice tražio i među studentima fonetike i iz svake je nove generacije uključivao najvrsnije u mentorske redove. Bio je kapetan naše govorničke lađe, a mi smo bili neizmjereno ponosni što možemo biti članovi njegove posade.

On je nas učio retorici i argumentaciji, a mi smo ta znanja radosno prenosili. On je bio naš jedini mentor, ali ne mentor kojeg se slijepo slijedi. Bio je mentor koji je poticao na raspravu želeći da dobro izbrusimo svoje misli. Često je govorio: "Nema znam, ali se ne znam izraziti. Tko se ne zna izraziti, tom je zbrka u glavi!" Poticao je na raspravu, ali od nekih svojih načela nije odustajao jer ta i samo ta načela mogla su stvoriti nešto tako uspješno, nešto tako vrijedno kao što je Govornička škola.

Mi smo danas bez svoga kapetana, ali on je našu lađu tako dobro usmjerio da za nju nema straha. Sva ova mladost okupljena danas ovdje jamac je daljnje mirne i uspješne plovidbe.

Ono što nas tješi u ovom tužnom trenutku jesu oni veseli trenutci koje smo doživjeli na govorničkim školama, nova mjesta koja smo upoznali, prijateljstva koja smo stekli, radost na licima učenika iz svih hrvatskih krajeva koje je škola zbližila, ali i one suze u nedjeljno jutro kada valja počti doma. Ali i kad smo se tijekom vraćali doma, srcima smo bili na našoj govorničkoj i živjeli za novu jesen, za novo proljeće. Svih tih trenutaka ne bi bilo bez nadasve našeg ravnatelja, mentora i učitelja.

Nemojte mi stoga zamjeriti što miješam retoričke žanrove i ovaj govor pretvaram u govor zahvale. Ali drugačije jednostavno nije ni moguće.

Profesore Škariću, za sve znanje koje ste nam prenijeli, za sve horizonte koje ste nam otvorili, za svu ljubav koju ste nam pružali...

Hvala.

Govor na ispraćaju
Zagreb, 3. veljače 2009.

Uroš – Valentino Saraja

Gimnazija Bjelovar, Bjelovar
Hrvatska

Dobar dan! Ja sam Uroš – Valentino Saraja, jedan od tisuću učenika koji su prošli kroz Govorničku školu, jedan od tisuću učenika koji su upoznali i zavoljeli profesora.

Cijenjena obitelji Škarić, poštovani suradnici i prijatelji našeg profesora!

Prvi put profesora Škarića upoznao sam u Živogošću na otvorenju Govorničke škole, gdje se u cijeloj zbrci, buci i metežu odjedanput čuo glas koji je umirio dvoranu. Svi su pogledali prema čovjeku u svijetlom bež odijelu koji je drhtavom rukom držao mikrofona, a on je veselo pozdravio sve nas, male "fazane", kako nas je od milja zvao. No, pravo upoznavanje dogodilo se na debati, gdje smo s mentoricama raspravljali o različitim temama, ali smo uvijek imali slobodan jedan stolac, za svaki slučaj, ako profesor dođe. On je uvijek došao, gotovo neprimjetno bi se ušuljao među nas i samo slušao naša razmišljanja i argumente, a onda bi postavio pitanje ili iznio tezu, a mi bismo svi utihnuli i zamislili se. To je tražio od nas – da mislimo, da ne vjerujemo svemu olako, da budemo kritični, ali i da slušamo jedni druge jer samo ako budemo dobri slušači, možemo biti i dobri govornici. Hvala Vam, profesore, što ste nas naučili slušati, što ste nas naučili razmišljati i govoriti. Čovjek može imati golemo znanje, ali što vrijedi znanje ako ga ne znamo upotrijebiti i podijeliti – izgovoriti. Hvala Vam, profesore, na zemlji govora i škarićizmu! Bili ste naš svjetionik i svjetlost, a sada ćemo mi biti vaša vječna svjetlost koja će ostati svijetliti za Vama. Počivajte u miru, znajući da ćemo mi nastaviti svijetliti Vaš san, da ćemo slušati i govoriti jer – nema života bez govora!!!

Govor na ispraćaju
Zagreb, 3. veljače 2009.

August Kovačec

Filozofski fakultet, Zagreb
Hrvatska

Poštovani gospodine dekane, poštovani članovi obitelji profesora Ive Škarića, dragi kolege, prijatelji, suradnici i učenici profesora Škarića, gospođe i gospodo,

Prošlo je nešto više od dva mjeseca otkako smo na vječni počinak ispratili dugogodišnjega profesora našega Fakulteta, professora emeritusa Ivu Škarića, čije djelo ostaje ugrađeno u vrijednosne temelje Odsjeka za fonetiku, Filozofskoga fakulteta, Suvaga, ali i niza drugih institucija od općeg i javnog interesa. Plodovi djelovanja profesora Škarića jasno su vidljivi u napretku fonetike kao znanosti na ovim prostorima u posljednjih pola stoljeća, ali i u tijekovima razvoja govorne komunikacije u hrvatskom javnom životu, te na drugim područjima koja su povezana s proučavanjem fonetike, govora i komunikacije. Za mnogobrojne pozitivne pomake na tim poljima profesor Škarić nadasve je zaslužan.

Prisjećajući se nakon njegova odlaska njegova rada, odajući mu poštovanje i izražavajući zahvalnost za učinjeno, moći ćemo istaknuti samo neke aspekte njegove bogate, raznolike i plodotvorne djelatnosti, od njegova nastavnickoga rada sa studentima dodiplomskih i poslijediplomskih studija, preko niza njegovih knjiga i više od 150 znanstvenih i stručnih objavljenih radova, pa do njegova zauzimanja za podizanje kulture govora u javnoj komunikaciji i pojedinim profesijama. S druge strane, kao fonetičar po zanimanju i pozivu, a u skladu s naravi fonetike kao discipline, koja ima i lingvističku, i sociološku, i fizikalnu, i tehničku, i prirodoslovnu, i medicinsku dimenziju, profesor Škarić imao je – osim u lingvistiku i filologiju – izvrstan uvid u mnogobrojne prirodoslovne struke i discipline s kojima se fonetika prepleće i dotiče. Naravno, o tim će se aspektima moći više čuti od drugih sugovornika.

Ivo Škarić rodio se u Postirima na otoku Braču, gdje je proveo djetinjstvo. Nakon završene Klasične gimnazije u Splitu, s dragocjenom prtljagom vrlo solidne opće, klasične i filološke naobrazbe, kakvu je ta Gimnazija svojim učenicima davala, došao je na studij u Zagreb, gdje je 1953. upisao studijsku grupu Hrvatski jezik i jugoslavenske književnosti te Francuski jezik i književnost, i diplomirao je 1958. Nije studirao u laganim vremenima, oskudijevalo se u svemu, osobito je bilo teško onima koji su tek stigli u Zagreb, a ni do stranih knjiga potrebnih za studij nije se moglo lako doći. No, bilo je to doba kada su svi, osobito mladi, težili boljemu i za to su se svim snagama nastojali izboriti, kada su žudili za novim obzorima i novim perspektivama.

Unatoč još prilično sumornomu ideološkom ozračju, sretna je okolnost bila i to što je pedesetih godina na našem Sveučilištu i našem Fakultetu djelovalo nekoliko razmjerno mladih profesora, koji su i sami željeli mijenjati svijet i postojeće stanje, što prije hrvatskoj znanosti dati svjetska mjerila i uvesti je u međunarodne tijekove. Takva težnja boljitku u akademskoj zajednici studenata i profesora poticala je opću znanstvenu i kulturnu radoznalost, kult rada i istraživanja, upornosti i osobnoga odricanja.

Značajan trenutak za budući život i rad tadašnjega studenta Ive Škarića bilo je to što se zblížilo s tadašnjim profesorom francuske lingvistike Petrom Guberinom, koji je upravo tih godina pokrenuo, gotovo ni iz čega, niz kapitalnih istraživačkih djelatnosti na Fakultetu i izvan njega, a ujedno je održavao intenzivne znanstvene veze s inozemstvom, posebice s Francuskom. Profesor Guberina vrlo je pažljivo za suradnju na svojim istraživanjima tražio darovite i sposobne mlade ljude, nesebično ih uprezao u svoje istraživačke pothvate, a što je suradnik bio sposobniji, radiniji i revniji to je dobivao zahtjevnije zadatke. Za one u koje je profesor Guberina imao puno povjerenje, nije bilo radnoga vremena, tek što se završavao jedan radni program već se prelazilo na novi. Jedan od onih koji su se u suradnji s profesorom Guberinom posebno izdvajali, po sposobnosti i upornosti, bio je upravo student Ivo Škarić. Uz studij kroatistike i francuskoga, u suradnji s profesorom Guberinom gotovo od bruceških dana prošao je kod njega, radeći iz dana u dan na Institutu za fonetiku, sustavnu školu fonetike i istraživanja govora. Još kao student postao je demonstrator profesora Guberine za fonetiku, a godine 1960., dvije godine nakon diplome, asistent u Zavodu za fonetiku Filozofskoga fakulteta. Od tada će njegova glavna djelatnost biti sveobuhvatno bavljenje bitnim teoretskim i praktičnim pitanjima fonetike, i njoj susjednih disciplina, ali nikada nije napustio ni druge predmete koje je studirao: istraživanju različitih aspekata hrvatskoga jezika neprestano se vraćao, a na francuskom je i u francuskim glasilima objavio niz radova. S frankofonim svijetom održavao je mnoge veze, a iz ljubavi prema hrvatskomu jeziku rodila su se istraživanja funkcioniranja hrvatske javne govorne komunikacije i njezina njegovanja, istraživanje govornišva itd.

Iako je između dviju snažnih ličnosti, kakve su bili profesor Guberina i profesor Škarić, znalo ponekad i zaškripati, do kraja su kao znanstvenici i suradnici na zajedničkim velikim zadaćama jedan prema drugomu zadržali puno poštovanje, radi razvoja znanstvenoga rada u istraživanju fonetike, poboljšanju učenja i poučavanja stranih jezika, rehabilitaciji sluha i govora itd.

Godine 1965. Ivo Škarić je doktorirao obranivši disertaciju "Povezanost emisije i percepcije u govoru", za koju se može reći da je prva doktorska disertacija s područja opće i teorijske fonetike izrađena i obranjena na Sveučilištu u Zagrebu, i u Hrvatskoj. Ubrzo nakon toga dr. Škarić bio je izabran za docenta na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, 1980. za redovitoga profesora te 1996. redovitoga profesora u trajnom zvanju. Iako je 2003., zbog dobi, formalno otišao u mirovinu, količinom nije nimalo posustao u radu na Odsjeku za fonetiku u razvoj kojega je uložio godine rada, mnogo znanja i upornosti. Godine 1990.

bio je izabran za člana suradnika Hrvatske akademije, a 2005. u počasno zvanje professor emeritus.

Ukupnu djelatnost, znanstvenu, nastavnu, kulturnu, društvenu i javnu profesora Škarića teško je ukratko prikazati, a da se nešto ne previdi. Kao nastavnik, volio je osobito studente koji znanje ne preuzimaju pasivno nego kritički, a sve što su preuzeli iz knjiga ili naučili nastoje promisliti na temelju čvrstih kriterija. Takvim odnosom uspio je s jedne strane sa studentima uspostaviti prisan odnos, s druge odnos u kojem njegov nastavnički i znanstveni autoritet nikada nije bio doveden u pitanje. Osobit način komunikacije profesoru Škariću bio je svojstven i s kolegama. Uvijek uglađen i primjer dobra odgoja u ophođenju, profesor Škarić nije drugima znao niti podilaziti niti se dodvoravati i izravno je znao izreći svoje mišljenje i stajalište, svjedočilo se to sugovorniku ili ne. Iako kao prijatelj vrlo odan, upravo zbog prijateljstva i radi prijateljstva, kako je znao reći, nije se ustručavao prigovoriti ili izreći neugodne činjenice najbližim osobama kada je smatrao da je to za njihovo dobro. Imalo je osobit šarm to njegovo kadšto oporo prijateljstvo.

Njegov rad u kulturnim i medijskim ustanovama vrlo je bogato poglavlje, a osobito nakon odlaska profesora Škarića jasno se vidi koliko je mnogo napravio i koliko će teško biti nadoknaditi njegov gubitak. Gdje god se radilo o govoru, fonetici, sluhu, rehabilitaciji govora i sluha, komunikaciji u javnosti i posebno medijima, profesor Škarić bio je gotovo nezaobilazan autoritet.

A njegova znanstvena djelatnost može se podijeliti na najmanje četiri područja. **Prvo** je svakako na polju fundamentalnih fonetskih istraživanja, često s primjenom na istraživanje hrvatskoga. **Drugo** područje njegova interesa odnosilo se na suvremeno govorništvo, na kojem je otpuhnuo prašinu s tradicionalne retorike i dao se na izgradnju modernih i funkcionalnih metoda govorništva i kulture govornoga komuniciranja. **Treći** krug pitanja koja su ga znanstveno zaokupljala bili su problemi poremećaja slušanja, govora i glasa te problemi njihova liječenja. Napokon, **četvrto** područje njegova istraživačkog zanimanja bilo je pitanje ortoepškoga standarda u hrvatskom jeziku, ali ne na temelju unaprijed zadanih ili preuzetih teza, nego na temelju podrobnih proučavanja stvarne jezične uporabe kod izvornih govornika hrvatskoga, te polazeći od sociofonetskih načela u pristupu. Na taj je način proučavao hrvatski jezik iz njega samoga i u njemu samom.

Iz djela profesora Škarića dalo bi se izdvojiti mnogo onoga što predstavlja visoka dostignuća u fonetičkoj i lingvističkoj znanosti. Ostavljajući po strani mnoge pojedinačne studije i knjige posebne namjene, zadržat ćemo se kratko na prikazu dviju profesorovih kapitalnih knjiga, *Fonetika hrvatskoga književnog jezika* i tematske zbirke studija pod optativnim naslovom *Hrvatski govornici!*. Svaka od tih knjiga složena je oko čvrstog i dobro promišljenog kostura, a svaka je na svoj način i zanimljiva i važna.

Fonetika hrvatskoga književnog jezika objavljena je 1991. u prvoj knjizi *Velike gramatike hrvatskoga jezika*. Iako u osnovi namijenjena znanstvenomu

opisu hrvatskoga standardnog jezika, ona je ujedno bila vrlo podrobna opća i artikulacijska fonetika, kakve na hrvatskom do tada nismo poznavali, a kakve ne postoje ni u sredinama s mnogo jačom tradicijom fonetičkih istraživanja. U toj je knjizi podrobno opisana tvorba glasova ljudskih jezika, a iznesene su metode i postupci njihova istraživanja. U obnovljenom izdanju velike hrvatske gramatike skupine autora pod naslovom *Glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika* Škarićeva *Fonetika hrvatskoga književnog jezika* ponovno je objavljena 2007. godine, ali ovaj put kao posve novo djelo. Naime, svjestan da čvrsti znanstveno utemeljeni pregledi opće fonetike nisu česti, a da ih u nas praktički nije bilo, u prvom je izdanju inzistirao upravo na općoj fonetici. U novoj knjizi prikaz općefonetičkih pitanja sveo je na nužan minimum, a glavnu pozornost usmjerio je na sveobuhvatan opis glasovlja hrvatskoga jezika, kako artikulacijski i akustički tako i funkcionalni, pa je hrvatska lingvistika na oko 150 stranica dobila suvremen, koncizan i precizan znanstveni opis hrvatskoga glasovlja. Ovih dana u izdanju nakladničke kuće "Globus" ta hrvatska fonetika, uz neke izmjene i dopune, izlazi pod naslovom *Hrvatski izgovor*. Profesor Škarić polazi od pretpostavke da je fonetika kao disciplina nužna za pristup jeziku (od ukupnoga jezičnoga procesa izravnim promatranjem mogu se proučavati jedino "glasovi", ili pak njihove grafičke replike u pismu), ali da bi uopće mogla ispuniti svoje ciljeve, fonetika kao disciplina u svojim se istraživanjima nužno naslanja na nelingvističke – prirodoslovne, tehničke i druge discipline, poput anatomije i medicine, fizike i akustike te nerijetko u njih i zadire. Za razliku od fonologije, koja glasove promatra sa stajališta njihove funkcije u danom jeziku (ponajprije njihove razlikovne funkcije), fonetika proučava glasove općenito u njihovim fizikalnim relacijama, bez nužne veze s njihovom ulogom u jeziku. Unatoč toj načelnoj (i bitnoj) razlici među dvjema disciplinama, profesor Škarić u svojoj je studiji svjestan da se fonetika i fonologija stalno i nužno međusobno prepleću čim se uđe na područje konkretnog jezika. Kao što fonologija neprestano na umu mora imati fizikalne realnosti glasova i od njih u interpretaciji treba polaziti, tako ni fonetika određenog jezika ne može zanemariti stvarne jezične funkcije glasova u tome jeziku. Profesor Škarić vodio je u svojoj fonetici računa o još jednom važnom aspektu. Bez obzira na to što je fonetika temeljna za pristup jeziku i njegovo spoznavanje, upravo zbog mnogih njezinih kolateralnih veza s disciplinama izvan lingvistike, ni svi profesionalni lingvisti nisu uvijek najbolje obaviješteni o ukupnosti postupaka i metoda u fonetici. Vodeći računa o svim tim elementima, profesor Škarić podario nam je djelo koje će biti dragocjena strogo znanstvena osnova svakomu istraživaču jezika.

Iako prema vanjskoj strukturi na izgled bitno drugačija, druga knjiga profesora Škarića koju ovdje ističemo, *Hrvatski govorili!* (2006; 265 str.), jednako je po sadržaju homogena. Njezin središnji dio obuhvaća 24 rada, nastala u različitim razdobljima, koja su razvrstana u četiri osnovne sadržajne cjeline (A – *O hrvatskom jeziku općenito*, str. 9-62; B – *Hrvatska prozodija riječi*, str. 63-149; C – *O sljedniku dugoga staroga jata*, str. 151-180; D – *Hrvatski fonemi i njihovi glasnici*, str. 181-259; na kraju je *Bibliografija*, str. 260-265), ali sve

cjeline posvećene su vitalnim pitanjima suvremenoga hrvatskoga jezika, posebice pitanjima njegove norme. "Optativni" naslov *Hrvatski govorili!* (sažeto od *Svoji bili, hrvatski govorili!*) neuobičajen je, pa se čini da profesor Škarić njime više želi upozoriti na stvarna pitanja i nedoumice nego što želi nametnuti rješenja za koja sam smatra da su logična i funkcionalna. Svrhu svoje knjige profesor Škarić izrijekom je naveo u Predgovoru, u kojem *poziva Hrvate da govore upravo hrvatski – bez moranja, bez prisile, bez frustracije, bez osjećaja krivnje..., tj. da govore svoj hrvatski, onaj i onakav kakav im je u želji, jezik koji izrasta iz hrvatske nerječne podloge, jezik koji od Hrvata uči kakav treba biti, a ne onakav koji opominje Hrvate da ga ne znaju i da bi ga trebali s trudom usvajati*. Takvo je stajalište shvatljivo ako se zna da unatoč više od jednoga stoljeća povijesti, manje ili više prisilnoga prilagođivanja značajki hrvatskoga jezika jezičnim projektima koji bi trebali opsluživati govorničke zajednice mnogo šire od hrvatske, i sa središtima odlučivanja uglavnom izvan Hrvatske, unatoč više puta opetovanim naletima jezičnoga unijačenja i inzistiranja na svršenom činu (nizu uzastopnih svršenih činova), hrvatski jezik očuvao je dovoljno vlastitih značajki da bi ostao jasno različit od drugih standardnih jezika nastalih i stiliziranih pretežno na (novo)štokavskoj osnovici. To je između ostaloga tako i zato što su se korisnici hrvatskoga jezika, unutar standardnojezičnih projekata za šire zajednice, uvijek služili standardom na domaćoj tronarječnoj (čakavsko-kajkavsko-štokavskoj) osnovici. Autor posve ima pravo kada ističe da se zbog tronarječne osnovice i stilizacije (gdje uz osebujnu novoštokavštinu treba također imati na umu i vrlo raširenu staroštokavštinu) na ukupnosti hrvatskoga prostora – u prosjeku – novoštokavski standardni jezik ostvaruje bitno drugačije nego u ijednoj drugoj zajednici sa standardnim jezikom na novoštokavskoj osnovici.

Posve je razumljivo da autora iritiraju nedjelotvornost, nemuštosť i smušenosť hrvatske jezične politike (posebno nakon 1991.), osobito politike prema hrvatskom jeziku u školi. Ako već niste sposobni organizirati nastavu hrvatskoga jezika tako da iz nje izlaze funkcionalno pismeni učenici, ako ih tijekom cijeloga osnovnog i srednjega školovanja niste sposobni, primjerice, naučiti razlikovati č i ć, ukinite, gospodo, tu (pravopisnu) razliku, a nemojte od nje praviti središnje pitanje hrvatskoga jezika i jezikoslovlja. Neki su to shvatili kao poziv na jezičnu anarhiju i odricanje od pravopisne tradicije, a Škarić je jednostavno htio upozoriti da se problemi koji se žele riješiti, moraju ponajprije temeljito spoznati, da s mnogo rogobatnih glasova, koji jedan drugoga ne slušaju, jezična politika, i u društvu i u školi, može biti samo kilava. Nije Škarić za revolucije ni u pravopisu ni u jeziku, kako to neki iz njegova odlučna stila zaključuju, ali je analizom pomno odabranih primjera pokazao kako se pomnim proučavanjem činjenica može doći do jednostavnijih, logičnijih, funkcionalnijih rješenja. Analizirajući niz slučajeva, autor upozorava kako je pravilo "piši kako govoriš /izgovaraš/" zapravo iluzija, ali prije svega ideološki program. On se zauzima za dosljedan fonološki pravopis, kojemu ne trebaju pravopisne knjige; veliki svjetski jezici razvili su visoku pismenu kulturu bez pravopisnih knjiga, ni hrvatska pismenosť takve knjige nije imala sve do 1892., a ipak je hrvatski jezik

bio spominjan među malobrojnim plemenitim jezicima. Ovdje su Škarićeve konstatacije opore, tvrde, nije ih lagodno pročitati niti čuti, ali bilo bi više nego razborito o njima ozbiljno voditi računa. Uostalom, prof. Škarić svoje studije nije pisao i objavljavao ni zato da bi se komu dodvorio ili svidio, još manje zato da bi koga podcijenio ili izazvao na raspravu, nego jednostavno kako bi upozorio na probleme koji se neće riješiti paušalnim i rutinerskim pristupima. On ponajprije želi postaviti što precizniju fonetičku, fonološku i općenito lingvističku dijagnozu. Bitno je da je ova zbirka tematski srodnih studija kao cjelina izišla u lingvističku javnost, jer će možda privući pozornost na mnoge probleme (i naslijeđene i nove), bez obzira na to hoće li rješenja biti u onom duhu kako to predlaže Škarić ili će razmišljanja na osnovi njegovih sugestija dovesti do drugačijih rješenja.

I nakon odlaska profesora Škarića, u hrvatskoj jezikoslovnoj znanosti i kulturi ostaje dubok trag njegovih istraživanja i njegova javnog djelovanja kao nastavnika, obnovitelja govorništva, komunikologa. Svi koji ubuduće budu provodili istraživanja na tome polju, taj će trag još dugo morati slijediti, jer u različitim područjima komunikacijskih i fonetskih disciplina postignuća profesora Škarića i dalje ostaju nužno polazište na kojem se može uspješno graditi. Profesorova nazočnost u hrvatskoj znanosti ostaje i preko mnogobrojnih učenika, kojima je usadio svijest o potrebi kritičkoga istraživanja jezičnih činjenica i obrane vlastitoga mišljenja uvjerljivim argumentima, te da se do novih spoznaja u znanosti dolazi neprestanom kritičkom revalorizacijom onoga što smo u znanosti naslijedili. Profesoru i učitelju, kolegi i prijatelju najbolje ćemo se odužiti ako i sami razmišljamo o temama koje je svojim istraživanjima pokrenuo i o rješenjima koja je predlagao.

Govor na komemoraciji
Zagreb, 3. travnja 2009.